

Täysistunto

Torstai 15.6.2017 klo 16.02—20.37

2.4. Suullinen kysymys maakuntavaalien aikataulusta (Anders Adlercreutz r)

Suullinen kysymys SKT 98/2017 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Maria Lohela: Seuraava kysymys, edustaja Adlercreutz.

Keskustelu

16.31 **Anders Adlercreutz r:** Arvoisa puhemies, ärade talman! Sote- och landskapsreformens tidtabell verkar bli allt mer oklar. Det här påverkar direkt också det eventuella landskapsvalets tidtabell.

Sote- ja maakuntauudistuksen aikataulu on entistä epävarmempi. Ensin hallitus totesi, että laki astuu voimaan 1. päivä heinäkuuta, sitten ehdoton takaraja oli syyskuu, sitten lokakuu ja nyt puhutaan jo marraskuusta. Tällä on suorat vaikutukset myös mahdollisille maakuntavaaleille, jotka hallitus haluaa järjestää 28. päivä tammikuuta. Jos laki astuu voimaan vasta marraskuussa, valmistautumisaikaa jää äärimmäisen vähän. Tämä ei ole kohtuullista puolueiden, kuntien, viranomaisten tai mahdollisten ehdokkaiden kannalta, etenkin kun kyse on täysin uusista vaaleista.

Oikeusministeri Häkkänen, miten te vaaleista vastaavana ministerinä katsotte tätä maakuntavaalien järjestämisaikataulua: Mikä on se kipuraja, jonka alle ette suostu menemään demokratian toteutumisen ja ihan käytännön valmistelujen kannalta? Olemme jo nyt hyvin kaukana Euroopan neuvoston ja Etyjin suosituksista. Eikö aikataulu ole kohtuuton, jos laki astuu voimaan vasta syyskuussa? Pidättekö kiinni tästä aikataulusta?

16.33 **Oikeusministeri Antti Häkkänen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä uudistus tulee etenemään aikataulussa, ja tarvittavat muutokset tehdään, jos eduskunnassa näin päätetään. Oikeusministeriö on lähtenyt siitä lähtökohdasta, että marraskuun alussa täytyisi olla lakien voimassa, jotta erilaiset tekniset ja muutkin valmistautumistoimenpiteet ehditään tekemään, jotta vaalit pystytään kunnialla suorittamaan läpi niin, että varmuus tähän vaalijärjestelmään säilyy. Nythän kaikkialla tiedetään jo se, että vaalit ovat tulossa, ja näihin on pystytty varustautumaan ja valmistautumaan. Samoin myös puolueet tietävät, mitkä vaalit ovat tulossa. Mutta se täytyy sanoa, ettei tilanne varmastikaan ihanteellinen ole. Sen varmasti kaikki tässä tietävät.

Puhemies Maria Lohela: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä aiheesta, ilmoittautumaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 70/2017 vp

16.33 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Eli Etyjin ja Euroopan neuvoston suosituksilla ei ilmeisesti ole hallitukselle väliä.

Näihin maakuntavaaleihin liittyen en voi olla puhumatta tästä valtavasta demokratiavajeesta, joka on syntymässä. Maakunnathan eivät ylipääntensä ole saamassa aitoa itsehallintoa, vaan valta keskittyy ministeriöille. Mutta sitten on vielä vaikka Uudenmaan maakunta, jossa on 1,6 miljoonaa asukasta — valtava maakunta, jos vertaa vaikka Keski-Pohjanmaan noin 77 000 asukkaaseen. Etenkin Uudellamaalla päätökset sote-palveluista siirtyvät erittäin kauas yksittäisestä kansalaisesta. Oikeusministeri Häkkänen, eikö tämä ole täysin väärä demokratiakehitys? Eikö tavoitteen pitäisi olla lähidemokratian vahvistaminen eikä sen poistaminen? Mitä hallitus aikoo tehdä tämän Uudenmaan maakuntaan syntyvän jättimäisen demokratiavajeen osalta? Voisiko esimerkiksi harkita vaalipiirejä?

16.34 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä uudistus tehdään pääosin sen takia, että tietyt palveluerät ovat niin raskaat, että tarvitaan laajemmat hartiat. Tämän takia nämä palveluerät täytyy järjestää demokraattiseen kontrolliin, eli maakuntavaltuusto on tässä mielessäärkevin toimielin. [Mikaela Nylander: Eikö kunta ole demokraattinen?] Valtion ohjausvaltahan tapahtuu myös eduskunnan tahdon mukaisesti eli kansanedustajien valinnan mukaan. Meillä on tässä maassa jatkossa paikallista, maakunnallista ja kansallista demokratiaa, joka kokonaisuutena ohjaa hyvin toimivasti myös näitä sote-palveluja. [Eva Biaudet: Se olis 1,7 miljoonan vaalipiiri!] Eli siinä mielessä, ollos huoleton, kyllä demokraattinen ohjaus säilyy.

16.35 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tänään tuli tietoomme kuuden suurimman kaupunginjohtajan kanta sote-uudistuksesta, ja siinä joukossa on myös iso joukko kokoomustaustaisia kaupunginjohtajia. Kritiikki kohdistuu nimenomaan tähän sote-uudistukseen ja sen kustannuksia kasvattavaan vaikutukseen ja myös siihen, että itse asiassa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen ja tuottaminen vaikeutuvat entisestäänkin. Nyt kysyisin ministeri Vehviläiseltä: Mitä vastaatte näille suurten kaupunkien johtajille, jotka kantavat suurta huolta kansalaistensa sosiaalisesta hyvinvoinnista ja siitä, että se palvelu- ja turvaverkko toimii saumattomasti tämän uudistuksen jälkeenkin? Mitä vastaatte heille, kuinka he pystyvät kuntien johtajina vastaamaan siitä, että heidän kaupungeissaan heidän asukkaidensa sosiaalinen hyvinvointi ja turvallisuus ja kriisivalmiuskyky säilyvät, jos tämä uudistus, niin kuin nyt pelätään, tuottaa sen lopputuloksen, että tämä pohja tältä järjestelmältä putoaa pois?

16.37 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla on tässä edessäni kuuden suurimman kaupungin kannanotto, ja olen tutustunut siihen huolella. Sen otsikko kuuluu: "Sote- ja maakuntauudistus vielä uudelleenvalmisteluun ja uuteen harkintaan."

Kuten täällä jo aiemmin kyselytunnilla on sanottu, tämä hallitus noudattaa omaa hallitusohjelmaansa, ja kaikki tietävät, että sote-maakuntauudistus on tämän hallituksen tärkein ja laajin uudistus, ehkä koko itsenäisen historiamme laajin uudistus, ja siitä aiotaan pitää kiinni.

Tämä ei ole uusi kannanotto. Nämä kaupunginjohtajat ovat ottaneet aiemminkin kantaa, ja minä pidän sitä vähän valitettavana, kun olen julkisten palveluitten kehittämisestä vastaava ministeri, että meillä tulee vastakkainasettelua suuret kaupungit vastaan maakunnat.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 70/2017 vp

Minä ajattelen sillä tavalla, että tämä uudistus parhaiten tulee voimaan ja käytäntöön niin, että niin pienet kuin suuret kaupungit, maakunnat ja myös valtionhallinto sitoutuvat yhdessä viemään tämän uudistuksen hyvällä tavalla ja tässä aikataulussa läpi. [Eva Biaudet: Miksi suuria kaupunkeja ei kuunnella? Eikö heillä ole asiantuntemusta?]

16.38 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen ministeri Vehviläisen kanssa täysin samaa mieltä siitä, että uudistus on täysin välttämätöntä saada eteenpäin ja tarvitaan ratkaisuja. Kysynkin yhtä ratkaisuvaihtoehtoa pääministerin sijaiselta, ministeri Risikolta: voisiko olla kenties niin, että sote-uudistuksen järjestämis- ja maakuntalakipaketti käsitellään eduskunnassa ilman valinnanvapauslainsäädäntöä? Mennään maakuntavaaleihin ensin ja katsotaan tämä laaja valinnanvapaus vasta myöhemmin — näin tämä itse lakipaketti kokonaisuudessaan voisi mennä eteenpäin ja maakuntavaaliky-symyskin saataisiin ratkaistua ja maakuntavaalit voitaisiin pitää ajallaan.

16.38 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten monta kertaa täällä salissa on todettu, tämä on kokonaisuus ja kokonaisuutena hallitus tätä haluaa viedä eteenpäin. Täällä on paljon edustajia valiokunnista, joissa tätä käsitellään, ja he tuntevat itse asiassa tämän valmistelutilanteen paremmin kuin me täältä ministeriainion puolelta.

Minä haluan korostaa edelleenkin sitä, että tämä on niin valtavan laaja uudistus, että tässä on tärkeää... Kuulin täältä välihuudon myös siitä, että emmekö arvosta suurten kaupunkien näkemystä. Arvostamme oikein kovasti, ja suurten kaupunkien näkemykset ja se, että ne tulevat valmisteluun mukaan myös täällä Uudellamaalla koko tämän sote-maakuntauudistuksen osalta, ovat äärimmäisen tärkeitä asioita. Olen seurannut viime päivinä julkisuudesta myös, että näin on tapahtumassakin. Sen takia minä ajattelen, että nyt pitää laittaa kaikki voimat siihen, että sekä esivalmistelu että — sitten kun lait on hyväksytty — tämä väliaikaishallinto pääsevät kunnolla käyntiin ja uudistus voidaan viedä tässä haastavassa aikataulussa läpi.

16.40 Tuomo Puumala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun siirrytään maakuntahallintoon, kansanvaltaiseen sellaiseen, Suomi siirtyy yhdeltä osin myös osaksi läntistä Eurooppaa. Kuten tiedämme, erittäin monessa läntisen Euroopan maassa on käytössä maakunnallinen itsehallinto, Suomessa sellaista ei ole ollut. Pidän tätä merkittävänä Suomen historian kannalta: sata vuottahan sitä on suunniteltu, ja nyt siihen kansanvaltaisesti päästään — valtavan kokoluokan askel. Kysymykseni on pääministerin sijaiselle: Paljon malleja läntisessä Euroopassa todella on olemassa, ja siellä on pystytty niin pienempien kuin isomprien tarpeet hyvin huomioimaan. Onko noista malleista otettavissa myöskin meille Suomeen jotakin oppia, jolla kaikki nämä aivan aiheelliset tarpeet huomioidaan — se, että kaikki tulevat huomioiduiksi ja kansan ääni varmasti kuuluu tuossa maakuntahallinnossa — ja kuinka tarkasti olette käyneet noita lävitse?

16.41 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa on juuri niin, kuten tässä edustaja Puumala sanoi, että olemme siirtymässä tietyllä tavalla länsimaiseen asentoon aluehallinnon, kansanvaltaisen aluehallinnon osalta. Kun katsomme sitä, minkälaista aluehallintoa, kansanvaltaista aluehallintoa, itse kussakin maassa on — Pohjoismaissa tai sitten muissa Länsi-Euroopan maissa — niin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 70/2017 vp

siinä tulee paljonkin aste-eroja, mutta yksi asia on yhteinen kaikissa, ja se on se, että valitaan suorilla vaaleilla päättäjät. Joissakin on sitten verotusoikeutta, kuten Ruotsissa on ihan aito verotusoikeus, Norjassa on verotusoikeus, mutta valtio määrittelee, mikä se verotuksen taso on. Eli tässä voimme katsoa, että se itsehallinnollisuus toteutuu aika monella tavalla.

Sitten minä haluan muistuttaa siitä sote-uudistuksesta, joka viime vaalikauden loppupuolella täällä eduskunnassa kaatui. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa korostettiin silloin vahvasti tätä kansanvaltaisuutta — että pitäisi olla suorilla vaaleilla mahdollisesti valitut edustajat — ja myös sitä, että rahoituksen ja päätöksenteon [Puhemies koputtaa] pitäisi olla samoissa käsissä.

16.42 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeätä se, että kun saadaan — ja jos saadaan — uusi hallinnon taso, se kansanvalta myös siinä kehittyisi. Nyt on valitettavasti ehkä käymässä niin, että näille maakunnille ei aiota antaa oikeata itsehallintoa, ei aiota antaa myöskään verotusoikeutta.

Mutta oikeastaan kysymykseni nyt kuuluu: Nyt meillä on kunnat, joissa on kuntapäätäjät, sitten tulevat maakunnat, joilla ei ole paljon sanottavaa rahoituksesta, ja sitten meillä on eduskunta, jossa on kansanedustajat. Oletteko, ministeri Häkkänen, miettinyt sitä, onko viisasta, että kansanedustajat ovat edustettuina sekä kuntatasolla, maakuntatasolla että täällä eduskunnassa, vai pitäisikö miettiä — jotta saadaan oikeata kansanvaltaa aikaiseksi — olisiko syytä vähän rajoittaa sitä, ketkä voivat olla maakuntavaaleissa ehdokkaina?

16.43 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tätä on syytä miettiä. Toki on myös näin, että pieni maa, vähän päättäjiä, keskeisiä toimijoita eri alueilla, eli tässä on tietysti monta näkökulmaa. Tämä täytyy tietysti tarkkaan arvioida, minkälaisia tilanteita syntyy päätöksenteossa. Meillä on aikaisemminkin ollut sellaisia tilanteita, [Ilkka Kanervan välihuuto] joissa esimerkiksi maakuntavaltuustot lähettävät ministeriöihin vahvistettavaksi vaikkapa maakuntakaavoja — aikanaan, kun tämä vahvistamismenettely vielä oli käytössä — ja näissä saattoi syntyä esteellisyysskysymyksiä, ihan juridisestikin jo. Ja tällaiset tilanteet tietysti ovat aika selviäkin.

Tämä täytyy tarkkaan pohtia jatkossa, onko järkevää, että on mahdollisuus ylipäättään toimia. Minä luulen, että tämä on enemmän tarkoituksenmukaisuuskysymys. Jokainen jouuu ainakin itse pohtimaan sen, toimiiko ihan kaikilla tasoilla vaikkapa Euroopasta tuonne paikkakunnalle asti. [Ilkka Kanerva: Äänestäjät ratkaisee!]

Kysymyksen käsittely päättyi.